

УДК 658.14: 336.774

ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Піхняк Т.А., Божок А.В.

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Визначено сутність позикового капіталу підприємства, його переваги і недоліки, а також основні джерела формування. Встановлено головні проблеми формування позикових коштів вітчизняними підприємствами в сучасних умовах та запропоновано основні шляхи їх вирішення.

Ключові слова: позиковий капітал, позикові ресурси, політика залучення позикових коштів, управління позиковими ресурсами.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Функціонування і розвиток суб'єктів господарювання завжди супроводжується залученням фінансових ресурсів, що пов'язано з використанням різних видів капіталу і, в тому числі, позикового, адже на будь-якій стадії розвитку підприємство потребує позикових коштів. Однак, в сучасних вітчизняних економічних і політичних умовах, які супроводжуються інфляційними процесами, високим рівнем фінансових ризиків, політичною та економічною нестабільністю, а також загостренням зовнішньополітичних конфліктів, залучення позикових ресурсів для підприємств стає досить проблематичним завданням. Саме тому на сьогодні особливої ваги набувають питання пошуку нових підходів до забезпечення підприємства оптимальним обсягом позикових ресурсів в необхідні терміни і за прийнятною вартістю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам вивчення напрямів, шляхів і оптимальних умов залучення позикових ресурсів підприємствами та організаціями присвячені дослідження цілого ряду науковців, серед яких варто виокремити роботи І.А. Бланка, Т.В. Давидюк, І.В. Замули, С.Ф. Легенчука, Г.О. Кузнецової, Г.П. Ляшенко, Б.П. Адамка, О.О. Котенко, В.Д. Лагутіна, М.М. Агаркова, Т.В. Бессараб, та ін. В той же час, динамічні умови функціонування вітчизняних підприємств вимагають нових підходів до пошуку шляхів вирішення проблем у сфері формування позикового капіталу суб'єктів господарювання.

Постановка завдання (формулювання цілей статті). Для вирішення поставлених проблем необхідним є дослідження сутності та напрямів формування позикового капіталу підприємства, визначення основних проблем залучення позикових ресурсів у сучасних умовах та встановлення основних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема розробки комплексної теорії сутності позикового капіталу привертала увагу вчених протягом багатьох років, однак, на сьогодні ще не сформувався єдиний підхід до трактування його сутності.

У вітчизняному правовому полі закріплене визначення, за яким позиковим капіталом підприємства визнаються кошти, які залучаються для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, поверненості та платності [1].

Позиковий капітал відіграє значну роль в діяльності суб'єктів господарювання, виступаючи, перш за все, в якості фактору виробництва і, крім того, інструментом залучення додаткових активів для розширення виробничої діяльності. Основними функціями позикового капіталу підприємства визначають наступні:

- захисна – позиковий капітал як частина капіталу підприємства виступає одним із джерел фінансування його резервів;
- виробнича – використання позикового капіталу призводить до розширення виробничої діяльності підприємства;
- оперативна – дозволяє спрямовувати ресурси на придбання необхідних активів;
- регулююча – дозволяє визначати та управляти фінансовим станом підприємства;
- інвестиційна – позиковий капітал є одним із основних видів джерел фінансування інвестиційних проектів та інвестиційної діяльності підприємств;
- соціальна – позиковий капітал може сприяти підвищенню якості управління та інституційному розвитку [2].

Позиковий капітал підприємства складається із короткострокових та довгострокових зобов'язань. Так, до довгострокових зобов'язань підприємства відносяться довгострокові кредити, відстрочені податкові зобов'язання та інші довгострокові зобов'язання.

До короткострокових зобов'язань підприємства прийнято відносити:

кредиторську заборгованість за розрахунками (з бюджетом, зі страхування, з оплати праці, за отриманими авансами та з внутрішніх розрахунків); кредиторську заборгованість за товари, роботи і послуги; поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; короткострокові кредити; інші короткострокові зобов'язання.

Залучення позикових ресурсів в процесі здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання має як переваги, так і недоліки (табл. 1).

Таким чином, позиковий капітал підприємства може бути не лише стимулятором його розвитку і активізації господарської діяльності, але і генератором ряду проблем. Саме тому, особливого значення має політика формування позикового капіталу на підприємстві.

Політика залучення позикових коштів являє собою частину загальної фінансової стратегії, яка полягає у забезпеченні найбільш ефективних форм і умов залучення позикового капіталу з різних джерел відповідно до потреб розвитку підприємства [3].

Управління позиковим капіталом на підприємстві передбачає: формування інформаційної бази для управління; розрахунок потреби у капіталі на основі прогнозу операційної та інвестиційної діяльності; визначення можливостей залучення власного капіталу; визначення потреби у позиковому капіталі; вибір оптимальних джерел та умов залучення запозичень; оцінювання ефективності формування позикового капіталу; забезпечення реалізації політики залучення запозичень; аналіз ефективності використання запозичень [4].

Таблиця 1
**Переваги та недоліки
 позикового капіталу підприємства**

Переваги	Недоліки
Нижча вартість порівняно із вартістю статутного капіталу	Поява фінансового ризику у підприємства
Можливість диверсифікації власного капіталу	Необхідність концентрації грошових коштів до моменту погашення позики
Зменшення оподаткованої бази на суму оплати вартості позикового капіталу	Наявність суттєвої частки позикового капіталу загрожуватиме втратою контролю за певними рішеннями підприємства, який переходить до кредиторів
Зростання доходності власного капіталу (за умови, що доходність активів перевищує розмір плати за позиковий капітал)	

Джерело: Розроблено автором

Отже, управління залученням коштів на підприємстві має сприяти збалансуванню обсягів власних та залучених ресурсів у фінансуванні операційної та інвестиційної діяльності. Саме формування ефективного співвідношення обсягів залучення коштів із різних джерел є необхідною умовою забезпечення стабільного розвитку та нарощення економічного потенціалу підприємства, однак, у той же час, сам процес формування не позбавлений цілого ряду проблемних моментів. Так, основними проблемами формування позикового капіталу вітчизняних підприємств на сьогодні є наступні:

- високий рівень фінансового ризику діяльності вітчизняних підприємств (особливо тих, що діють в зонах нестабільної політичної ситуації чи військової агресії) в результаті чого знижується можливість залучення кредитних ресурсів за прийнятними відсотковими ставками;

- цільовий характер переважної більшості позикових ресурсів, що створює для підприємства обмеження у їх використанні і, таким чином, може призводити до втрати вигоди;

- переважання необхідності повернення позикового капіталу у короткі терміни, що обумовлюється останніми змінами у фінансовій, економічній та політичній ситуаціях в країні. Зокрема, банківські установи все рідше надають довгострокові позики підприємствам, а кредитори починають скорочувати терміни розрахунків, а частина із них взагалі переходить на повну передоплату;

- неоптимальність структури позикових ресурсів, що може бути викликана як неможливістю широкого диференціювання таких ресурсів, так і недоліками (або взагалі відсутністю) політики управління позиковими ресурсами;

- падіння обсягів реалізації продукції, а, отже, зниження можливості фінансування поточної діяльності за рахунок власних коштів і підвищення необхідних обсягів позикових коштів для забезпечення нормального функціонування підприємства.

Отже, як бачимо, переважна більшість проблем, які наявні сьогодні при формуванні позикового капіталу вітчизняних підприємств, зумовлюються негативними тенденціями у зовнішньому середовищі їх функціонування і, зокрема, політичною та фінансовою нестабільністю в Україні. Така ситуація вимагає лише більшого зосередження підприємств у питаннях вдосконалення внутрішнього управління

формуванням та використанням позикового капіталу для забезпечення оптимальності його показників.

Основними завданнями підвищення ефективності управління позиковим капіталом підприємств у нестабільних умовах можна назвати:

- визначення напрямів формування позикових фінансових коштів, які включають обґрунтування основної необхідності у таких фінансових ресурсах і обсягів залучення (за необхідністю), оцінку вартості залучення позикового капіталу з різних джерел й оптимізацію співвідношення між ними;

- формування операційного прибутку, тобто визначення обсягів реалізації продукції, що забезпечують беззбиткову операційну діяльність, і рівня можливого зниження цін на продукцію для збільшення обсягів продажів, тобто зростання оборотності коштів.

Процес підвищення ефективності управління позиковим капіталом підприємства доцільно здійснювати в розрізі ряду напрямів, які можна представити схематично (рис. 1).

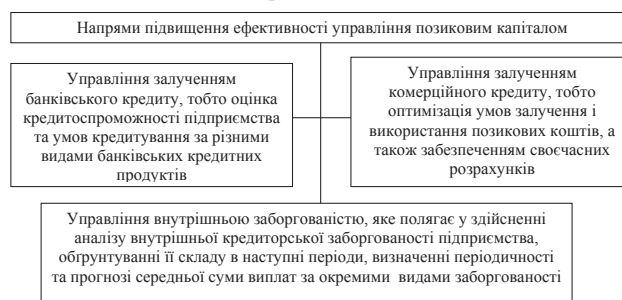

Рис. 1. Напрями підвищення ефективності управління позиковим капіталом підприємства

Джерело: Розроблено автором

Важливим фактором підвищення ефективності залучення позикових коштів на підприємстві може стати забезпечення систематизованого управління даним процесом, оскільки сучасні вітчизняні реалії функціонування підприємств зумовлюють необхідність пошуку та використання ними оптимальних шляхів для досягнення поставлених цілей.

Для оптимального збалансування структури позикового капіталу на підприємстві слід розробляти і втілювати стратегію управління залученням коштів, яка забезпечуватиме пошук ефективних джерел фінансування виробничо-господарської діяльності підприємства з урахуванням усіх обмежень і ризиків. Системне та цілеспрямоване управління залученням коштів сприятиме виявленню резервів для додаткового отримання ресурсів, підвищенню економічного потенціалу й конкурентних переваг підприємства на ринку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямку. Сучасні вітчизняні реалії функціонування суб'єктів господарювання вимагають від них збільшення обсягів залучення позикових коштів у той час, коли самі джерела отримання таких коштів значно звужуються. Така ситуація породжує необхідність пошуку оптимальних шляхів формування позикового капіталу підприємств.

Основними шляхами покращення формування позикового капіталу підприємства, в сучасних умовах, може стати підвищення якості управління ним шляхом забезпечення систематизованого управління даним процесом, а також в результаті розробки і втілення стратегії управління залученням коштів, яка забезпечуватиме пошук ефективних джерел фінансування виробничо-господарської діяльності підприємства з урахуванням усіх обмежень і ризиків.

Список літератури:

1. П(С)БО 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. – № 20. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
2. Зеленина О. О. Позичковий капітал як складова капіталу підприємства: місце та бухгалтерська природа / О. О. Зеленина // Вісник ЖДТУ – 2011. – № 1(51). – С. 53-60.
3. Мойсеєнко І. П. Інвестування: Навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко. – К.: Знання, 2006. – 490 с.
4. Андрійчук В. Г. Позичковий капітал та критерій доцільності його залучення / Економіка аграрних підприємств: Підруч. / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.

Пихняк Т.А., Божок А.В.

Хмельницький кооперативний торгово-економічний інститут

ПРИВЛЕЧЕНИЕ ЗАЕМНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЯМИ: ПРОБЛЕМЫ И ОСНОВНЫЕ ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Аннотация

Определена сущность заемного капитала предприятия, его преимущества и недостатки, а также основные источники формирования. Установлены главные проблемы формирования заемных средств отечественными предприятиями в современных условиях и предложены основные пути их решения.

Ключевые слова: заемный капитал, заемные ресурсы, политика привлечения заемных средств, управления заемными ресурсами.

Pihnyak T.A., Bozhok A.V.

Khmelnytsky Cooperative Trade and Economic Institute

BORROWING ENTERPRISE: KEY ISSUES AND WAYS OF SOLVING

Summary

Determined the essence of the loan capital of the company, its advantages and disadvantages, and the main sources of its formation. Established major problems in formation of borrowings by domestic enterprises in modern conditions and suggested key solutions.

Keywords: loan capital, borrowings resources, policy of borrowing, borrowing resources management.

УДК 338:339.9(477)

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА ЇЇ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ

Прямухіна Н.В.

Черкаський державний технологічний університет

У статті розглянуто експортно-імпорتنу політику держави як характеристику її фінансового простору. Подано порівняльний аналіз основних показників експортно-імпоротної діяльності України та окремих зарубіжних країн. Сформульовано складові ефективної системи підтримки експорту для розвитку фінансового простору держави та території.

Ключові слова: фінансовий простір, експорт, імпорт, сальдо зовнішньоторговельного балансу, квота.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси у фінансовій та економічній системі держав, їх об'єднання у союзи і організації світового масштабу для ефективного розвитку та інвестування, стрімкий стрибок сфери інформаційних технологій та вплив світового фінансового ринку викликали необхідність дослідження фінансового простору та його складових. Такі дослідження є актуальними для усіх країн у будь-який період часу, що пов'язано із багатовимірністю, динамічністю, неоднорідністю, інтегративністю та анізотропністю фінансового простору. Оскільки фінансовий простір є сукупністю подій, зв'язків та властивостей елементів і відносин індивідів, поєднаних фінансовими інтересами, ефективність обраних для його дослідження характеристик дозволить сформулювати систему критеріїв розвитку національного фінансового

простору та регіонів і стимулювати розвиток складових елементів, які можуть виступати важелями світового масштабу. Конкретизація таких характеристик дозволить підвищити ефективність планування і прогнозування розвитку фінансово-економічних зв'язків держави та територій як ключових елементів фінансового простору.

Вважаємо, що до таких характеристик слід віднести, зокрема експортно-імпорتنу політику держави, яка з одного боку характеризує ступінь розвитку національного фінансового простору (реальна економіка, виробництво і надання послуг, фінансовий та страховий сектор), а з іншого дає уявлення про перспективність зв'язків з іншими державами світу (інвестиційна привабливість, можливості розвитку нових ринків). Умови та результати експортно-імпоротної діяльності країни значною мірою ви-